

Klub Przyrodników

ul. 1 Maja 22, 66-200-Świebodzin
Konto: BZ WBK SA o/Świebodzin nr 28 1090 1593 0000 0001 0243 0645
tel./fax 068 3828236, e-mail: kp@kp.org.pl, <http://www.kp.org.pl>

Świebodzin, 23 kwietnia 2013 r.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Kielcach

W związku z udostępnionym projektem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Czarnej PLH260015, przedstawiam następujące uwagi:

Przedstawiony projekt należy do najgorszych, z jakimi mieliśmy dotąd do czynienia, a staramy się monitorować powstające PZO dla ponad 100 obszarów w całej Polsce. Niektóre błędy i braki mają rażący charakter, podobnie jak sam fakt, że prace nad PZO zostały zaplanowane w okresie sierpień-marzec. Uważamy, że ze względu na te braki, projekt powinien być odrzucony w całości i wykonany od początku przez innego wykonawcę; a środki z budżetu UE wydane na jego sporządzenie nie mogą być uznane kwalifikowane. W takiej postaci, plan zadań ochronnych, tworzyłby tylko kiepską iluzję zaplanowania ochrony obszaru Natura 2000 i byłby dla rzeczywistej ochrony szkodliwy.

Poniżej przedstawiam uwagi i propozycje szczegółowe do planowania ochrony przedmiotowego obszaru Natura 2000, bazujące na przedłożonym projekcie, zastrzegając, że ich lista nie jest kompletna; mają one raczej charakter uwag wstępnych w procesie planistycznym, ale też – jeżeli zamiarem RDOŚ jest rzetelne opracowanie PZO – obecny projekt musi być traktowany co najwyżej jako wstępny materiał zapoczątkowujący ten proces. Ze względu na żenującą jakość merytoryczną przedstawionego projektu, jego dokładniejsza analiza byłaby stratą czasu.

1. Plan sporządzono między 10 sierpnia 2012 r., a kwietniem 2013 r., zasadnicza część tych prac przypadła więc na okres jesienno-zimowy. Proszę wyjaśnić, w jaki sposób w tym okresie dokonano zadeklarowanej weryfikacji terenowej przedmiotów ochrony. Kiedy i w jaki sposób dokonano ocen parametrów do określenia stanu ochrony, podanych w tab. 3?
W samym tekście dokumentacji wielokrotnie napisano – i słusznie – że pora fenologiczna, w jakiej zlecono prace uniemożliwiła właściwe rozpoznanie. Podkreślam, że zlecenie opracowania PZO w okresie jesienno-zimowym oznacza, że środki na sporządzenie planu zostały wydatkowane nieefektywnie (za takie same środki w odpowiednim okresie roku można było, za pomocą obserwacji w terenie, uzyskać więcej przydatnych do planowania informacji), a więc nie mogą być uznane za kwalifikowane w projekcie V osi POiS finansowanym ze środków UE.
2. W pkt 1.2 podano niezgodne z aktualnym prawem przesłanki do wyłączenia terenu nadleśnictwa. Zgodnie z aktualnym stanem prawnym, nie ma przesłanek do wyłączenia. Proszę uzupełnić dokumentację i plan dla terenu nadleśnictwa!

3. Czy wpisy w tabeli 1.5 oznaczają, że Autorzy planu sugerują występowanie w obszarze siedlisk przyrodniczych 1150 i 1340??
4. Wypełnienie tabeli 1.7 świadczy o zupełnym braku orientacji wykonawcy w kompetencjach poszczególnych podmiotów. Popelniono tu rażące błędy, np.
  - a) powiat w rzeczywistości nie ma żadnych kompetencji do planowania przestrzennego,
  - b) pominięto podstawową kompetencję RDLP jaką jest sporządzanie planów urządzenia lasu,
  - c) pominięto kompetencje województwa samorządowego co do stworzenia parków krajobrazowych, sporządzania i ustanawiania planów ich ochrony,
  - d) pominięto zarządzających wodami w imieniu Skarbu Państwa i ich obowiązków: w tym osiągnięcia dla wód celów środowiskowych wynikających z ustawy Prawo Wodne art. 38d-f.
5. Zupełnie żenujący jest wykaz materiałów źródłowych w tab. 2.1 – wynika z niego, że dla Autorów PZO jedynym źródłem informacji była strona internetowa gminy! Nasuwa się pytanie, na jakiej podstawie sporządzono w ogóle ten plan, i co warte są „informacje zweryfikowane” podane w tab. 2.6, jeżeli nie wykorzystano żadnych wcześniej istniejących informacji, danych ani inwentaryzacji, a na własne prace terenowe Autorzy mieli tylko okres jesienno-zimowy??
6. W tab. 2.5 to zadaniem Autorów było ocenienie, na jakie siedliska i gatunki mogą wpływać poszczególne plany dotyczące zagospodarowania przestrzennego, tymczasem z wpisów wynika, że poprzestali na sprawdzeniu, jakie gatunki i siedliska wymieniono w tekście tych planów. Żenujący jest brak jakiegokolwiek rzeczywistej analizy zapisów studiów i kierunków zagospodarowania przestrzennego na obszar Natura 2000, autorzy poprzestają na ogólnych stwierdzeniach że te dokumenty „zawierają wzmianki o planowaniu”. Jest to tym bardziej niedopuszczalne, że ze składanych wniosków do PZO wynika, że rozwój zabudowy, w tym lotniskowej, jest istotnym problemem w obszarze, tym dokładniej i staranniej należałoby więc przeanalizować, co w tej sprawie stanowią istniejące studia i plany zagospodarowania przestrzennego. Wiemy też o istnieniu planów zawierających konfliktowe z obszarem zbiorniki retencyjne, jednak żadna informacja o tym się nie pojawia.
7. Brak wpisów w tab. 2.6 dla siedlisk przyrodniczych uniemożliwia jakiegokolwiek odniesienie się do podanych danych. Skąd pochodzą informacje o powierzchni? W jakim stopniu i w jaki sposób zostały zweryfikowane?
8. W jaki sposób wykonano po sierpniu terenową weryfikację zalotki i przeplatki (niezgodne z biologią tych gatunków)? Jaki sens ma jesienna weryfikacja rozmieszczenia płazów, a pominięcie wiosennego rozpoznania miejsc ich rozmnażania się?
9. Charakterystyki siedlisk przyrodniczych zawierają tylko ogólne ich charakterystyki w Polsce, nie ma w ogóle żadnych informacji odnoszących się do występowania, rozmieszczenia i cech poszczególnych typów siedlisk w obszarze.
10. Podobnie, charakterystyki gatunków są ogólne, a informacje o występowaniu w obszarze i o cechach lokalnej populacji – szczytkowe.

11. Przyпускаjąc, że zagrożeniami dla przedmiotów ochrony są także:
- a) Dla wydm śródlądowych (2330) – zanik procesów eolicznych wskutek dawniejszego zalesienia większej części wydm,
  - b) Dla starorzeczy (3150) – zarastanie i łądowanie; być może także nadmierne wędkarstwo,
  - c) Dla rzek włosienicznikowych (3260), zmiennowilgotnych łąk trzęślicowych (6410), torfowisk (7140, 7150), borów bagiennych (91D0), traszki, kumaka – odmulanie i pogłębianie cieków i rowów, także w ramach prac utrzymaniowych;
  - d) Dla ważek, skójki – nie tyle prostowanie i betonowanie koryt rzecznych co tzw. prace utrzymaniowe, utrzymujące przekształconą i uproszczoną morfologię rzek i przyspieszające, wskutek odmulania, odpływ wody;
  - e) Dla modraszaków – także koszenie w terminach nie odpowiadających biologii gatunku; zbyt częste i zbyt intensywne koszenie.
12. Prosimy o zamieszczenie w PZO bliższych informacji na temat zniszczenia stanowiska skójki przy elektrowni wodnej w Dąbrowej, jakie były konsekwencje tego? Czy sprawców ukarano za wykroczenie? Czy przeprowadzono postępowanie z art. 37 ustawy o ochronie przyrody i postępowanie szkodowe? Z jakim wynikiem, tj. czy naprawiono lub skompensowano szkody?
13. Prosimy o omówienie w PZO przypadku nielegalnie wykonanych prac na rzece Czarnej w Lelitkowie, które spowodowały (orzeczoną prawomocną decyzją nakazującą działania naprawcze) szkodę w środowisku w torfowiskach (7140) i borach bagiennych. Proszę omówić stan realizacji działań naprawczych. Dla planowania ochrony obszaru ten przypadek ma duże znaczenie jako model sytuacji, w których dochodzi do istotnych zniszczeń przyrodniczych w wyniku prac tzw. „utrzymaniowych” lub niewłaściwie zakwalifikowanych jako „utrzymaniowe”. Powinno to być wyraźnie identyfikowane jako zagrożenie. Plan powinien m. in. stworzyć gwarancję, że takie przypadki się nie powtórzą. Działaniem ochronnym powinny być konkretne ustalenia i uzgodnienia, obejmujące konieczność indywidualnego oceniania oddziaływania na obszar wszelkich prac na rzekach przed ich wykonaniem i ew. jakąś strategię utrzymywania cieków i rowów w sposób ograniczony - zabezpieczający chronione siedliska i gatunki, a także zgodny z celem środowiskowym dla rzeki.
14. Dla wydm, jako cel ochrony proszę rozważyć odtworzenie, przynajmniej miejscowe, naturalnych procesów eolicznych.
15. Dla rzek włosienicznikowych i związanych z rzeką gatunków, jako cel ochrony proszę rozważyć nie tylko utrzymanie istniejącego charakteru reżimu wodnego, ale utrzymanie, a w razie potrzeby przywrócenie naturalnej hydromorfologii koryta rzeki; równocześnie za cel należałoby postawić uzyskanie określonych parametrów czystości wody (biorąc pod uwagę, że uzyskanie tzw. II klasy czystości jest i tak elementem celu środowiskowego z art. 38d Prawa Wodnego, który musi być osiągnięty w okresie obowiązywania PZO – dla rzeki włosienicznikowej chronionej w obszarze Natura 2000 należałoby postawić wymagania ostrzejsze).
16. Cele ochrony proszę formułować w sposób mierzalny / weryfikowalny – jeśli celem jest np. „ograniczenie postępu sukcesji” na wrzosowiskach, to proszę podać o ile; proszę podać jakie zasoby martwego drewna w lesie przyjmuje się za cel itp.

17. Dla borów bagiennych nie widzimy potrzeby utrzymywania w nich „planowej gospodarki leśnej”. Dobrą praktyką w Polsce jest raczej wyłączenie tego siedliska z gospodarczego użytkowania, również w tym obszarze powinno to mieć zastosowanie.
18. Cele dla siedlisk i gatunków od wody zależnych powinny zawierać także utrzymanie lub odtworzenie właściwych dla danego gatunku lub siedliska warunków wodnych (dla każdego gatunku i siedliska należy zdefiniować jakich), a nie tylko „monitoring hydrologiczny”, który zresztą jest działaniem, a nie celem.
19. W przypadku gatunków, o których brak dostatecznej wiedzy (zalotka, czerwończyk, przeplatka, skójka, traszka, kumak, nocek, minóg, różanka, piskorz, głowacz...) celem ochrony powinno być nie tylko uzupełnienie stanu wiedzy, ale także zachowanie w obszarze, ew. poprawa stanu, wszystkich potencjalnych siedlisk ich występowania (nawet bez potwierdzenia rzeczywistego występowania). Przypominam, że na obszarze Natura 2000 obowiązkiem wynikającym z art. 6(2) dyrektywy jest uniknięcie wszelkiego pogorszenia stanu siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, niezależnie od wiedzy, jaką o tych siedliskach i gatunkach dysponujemy.
20. Proponowane działania ochronne są nieadekwatne i niewystarczające do potrzeb siedlisk i gatunków w obszarze. Szczegółowa dyskusja na ten temat wymaga uprzedniego uzupełnienia wcześniejszych punktów dokumentacji, niektóre ogólne sugestie formułujemy w dalszych punktach.
21. Działania ochronne powinny zabezpieczać rzekę Czarną nie tylko przed regulacjami, ale także przed jej utrzymywaniem w przekształcony sposób (tj. powinny polegać także na modyfikacji prac utrzymaniowych).
22. Dla grądów i kwaśnych buczyn, proponowalibyśmy działanie – modyfikację sposobów gospodarowania, obejmujące:
  - a) Wyznaczenie najlepiej zachowanych, najcenniejszych płatów, obejmujących ok. 10% zasobów siedliska w obszarze i trwale pozostawienie ich bez użytkowania, ujęcie w planach urządzenia lasu bez wskazówek gospodarczych, pozostawienie ich naturalnym procesom;
  - b) W pozostałej części siedlisk, użytkowanie i odnawianie tylko rębniami złożonymi z con. 30-letnim okresie odnowienia, z pozostawianiem 5-10% pierwotnej miąższości drzewostanu, w formie grup i kęp, na kolejne pokolenie drzewostanu i docelowo do naturalnej śmierci i i rozpadu (w długofalowej perspektywie będzie to prowadzić do odtworzenia zasobów martwego drewna, także grubowmiarowego).
23. Dla łęgów, sugeruję rezygnację z użytkowania gospodarczego znacznej części ich płatów, a w pozostałej części – gospodarke j. w.; w każdym razie wykluczenie rębni zupełnej.
24. Dla ochrony hydrogenicznych siedlisk przyrodniczych konieczna jest z reguły ochrona warunków wodnych na szerszym obszarze. Dlatego działania ochronne dla ochrony tych typów siedlisk nie powinny być ograniczane tylko do samych płatów zidentyfikowanych siedlisk (zwłaszcza biorąc pod uwagę niewystarczającą jakość inwentaryzacji, jakimi dysponujemy), ale powinny obejmować także:
  - a) Ochronę olsów (w tym: zachowanie bagiennych warunków wodnych, nie stosowanie rębni zupełnych), nie stanowiących wprawdzie samodzielnego

przedmiotu ochrony, ale pełniących funkcję stabilizacji warunków wodnych w łągach i in. hydrogenicznych siedliskach;

- b) Ochronę naturalnych warunków hydromorfologicznych całego koryta rzeki, nie tylko na docinkach występowania roślinności włosienicznikowej (zwracam tu uwagę, że ew. prace regulacyjne lub utrzymaniowe wykonywane zarówno niżej jak i wyżej, mogą silnie wpływać na siedlisko);
- c) Ochronę przed odwadnianiem (także w wyniku odtwarzania / konserwacji rowów) całych kompleksów torfowych w których są chronione siedliska przyrodnicze, a nie tylko skartowanych płatów tych siedlisk.

25. Dla ochrony torfowisk w lasach, pożądane byłoby także wyłączenie z użytkowania gospodarczego 50m strefy buforowej wokół torfowisk. Kluczowe natomiast wydaje się zachowanie i odtworzenie właściwych warunków wodnych, co zapewne wymaga zablokowania niektórych rowów oraz zapobieżenia pogłębianiu rowów kluczowych dla warunków wodnych torfowisk – ale w planie ten kluczowy aspekt został pominięty, a działania ochronne ograniczone do blokowania wjazdu!

26. Dla borów chrobotkowych, nie wystarczy zapewne ‘utrzymanie planowej gospodarki leśnej’, w każdym razie proszę podać, jakimi metodami miałyby ona być prowadzona w tym siedlisku (np. jakie rębnie?).

27. Dla motyli, proszę wskazać optymalny dla tych gatunków reżim gospodarki rolnej (dla modraszków i przeplatki jest to prawdopodobnie koszenie przed połową czerwca lub po 1 października, nie częściej niż raz na trzy lata; dla czerwończyka – rozmaite reżimy niezbyt intensywnego koszenia ale z zakazem odwaniania łąk (w tym przez konserwację i odmulanie rowów) i ich odkwaszania. Dla ochrony modraszków, zaproponowane działania obligatoryjne polegające na ‘obligatoryjnym wykaszaniu łąk’ mogą być wręcz szkodliwe, a zaproponowane działania „fakultatywne”, ograniczające tylko wysokość koszenia i nakazujące usunięcie biomasy, nie są reżimem zabezpieczającym występowanie gatunku. Proszę wskazać:

- a) jako obligatoryjny – reżim koszenia z max. dwoma pokosami, zakazem nawożenia i odwadniania;
- b) jako fakultatywny – reżim rzeczywiście optymalny dla modraszków: koszenie przed połową czerwca lub po 1 października, nie częściej niż raz na dwa-trzy lata.

Podobnie, konieczna jest weryfikacja i dostosowanie do biologii odpowiednich gatunków zapisów „obligatoryjnych” i „fakultatywnych” dla czerwończyka i przeplatki (np. dla czerwończyka w ramach działań obligatoryjnych konieczny wydaje się zakaz odwadniania i odkwaszania; dla przeplatki reżim powinien być podobny jak dla modraszków). Także w tych przypadkach, działania powinny być przypisane do wszystkich potencjalnych siedlisk modraszków w obszarze, nie tylko do siedlisk „potwierdzonych”, ponieważ, jak zresztą wynika z samej dokumentacji, próby jesiennej inwentaryzacji motyli nie są podstawą do rozstrzygnięcia, gdzie rzeczywiście występują a gdzie nie.

Działania te powinny być przypisane do wszystkich potencjalnych siedlisk modraszków w obszarze, nie tylko do siedlisk „potwierdzonych”, ponieważ, jak zresztą wynika z samej dokumentacji, próby jesiennej inwentaryzacji motyli nie są podstawą do rozstrzygnięcia, gdzie rzeczywiście występują a gdzie nie.

Biorąc pod uwagę dokonaną identyfikację, że stan siedlisk tych motyli pogarsza się wskutek zmiany modelu rolnictwa, na zaplanowanie działań ochronnych należałoby zwrócić szczególną uwagę.

28. PZO powinien i może przewidywać także sprawdzenie legalności zabudowy i usunięcie zabudowy nielegalnej, jak również szczególnie wzmożone kontrole działań nielegalnych (nielegalne pozyskanie piasku, wylwanie ścieków, kłusownictwo rybne w zakresie wpływającym na ryby-przedmioty ochrony lub ryby-gatunki typowe rzeki włosienicznikowej). Wydaje się, że takie zapisy są potrzebne w tym obszarze.
29. Jeżeli potrzebna jest zmiana gospodarowania wodą w elektrowniach wodnych, a niezbędna do tego ekspertyza hydrologiczna wykracza poza zakres PZO, to jej opracowanie należy ustalić jako działanie ochronne.
30. Przekopywanie rowów i udrażnianie koryta Czarnej wymaga oceny oddziaływania na obszar, niedopuszczalne jest zapisywanie w PZO że „nie ma przeciwwskazań do tego rodzaju prac”, tym bardziej przy tak niskim poziomie wiedzy o obszarze, jak ten na którym oparty jest projekt PZO.
31. Rażąco niedopuszczalne jest nadawanie bobrowi oceny D z przyczyn ‘politycznych’ – tj. konfliktu tego gatunku z człowiekiem i zamiarów podejmowania ingerencji wobec bobrów. Taki pomysł rażąco narusza podstawowe zasady planowania ochrony obszarów Natura 2000. Należało raczej zaplanować strategię ochrony bobra w obszarze w sposób pogodzony z ochroną innych elementów, pozostawiający bobrom tereny gdzie nie byłby niepokojone, a na innych terenach przewidujący nieletalne ingerencje jak np. montowanie rur w tamach bobrowych, zabezpieczanie wałów siatką itp.

z poważaniem

do wiadomości

- Generalna Dyrekcja ochrony Środowiska, Wydział Obszarów Natura 2000
- Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych